

کاهش عوارض صرع با کاشت الکتروود در مغز

سال گذشته که با پروفسور علي گرجي فوق تخصص مغز و اعصاب و استاد دانشگاه مونیستر آلمان گفت‌وگو کردیم او درباره تلاش‌هایی که در زمینه تاسیس دو مرکز علوم اعصاب در تهران و مشهد انجام گرفته و روش‌های جدید درمانی که در این مراکز در اختیار بیماران قرار می‌گیرد، گفت.

جام جم آنلاین: سال گذشته که با پروفسور علي گرجي فوق تخصص مغز و اعصاب و استاد دانشگاه مونیستر آلمان گفت‌وگو کردیم او درباره تلاش‌هایی که در زمینه تاسیس دو مرکز علوم اعصاب در تهران و مشهد انجام گرفته و روش‌های جدید درمانی که در این مراکز در اختیار بیماران قرار می‌گیرد، گفت.

کاشت الکتروود در مغز از جمله طرح‌هایی بود که پروفسور گرجي آن را به عنوان روشی موثر در درمان مبتلایان به صرع مقاوم عنوان کرده بود.

این روش بتازگی با همکاری تیمی از پزشکان ایرانی و آلمانی انجام شد و طی آن با کاشت الکتروود در جمجمه، اولین گام‌های درمانی برای این بیماران در داخل ایران برداشته شده است.

انجام این عمل جراحی بهانه‌ای شد تا بار دیگر سراغ پروفسور گرجي برویم و از او درباره این روش جدید و امکان انجام آن در ایران بپرسیم.

کاشت الکتروود برای شناسایی و درمان بیماری صرع در ایران و کشورهای دیگر در حال حاضر چگونه انجام می‌شود؟

بین يك تا 1.5 درصد از جمعیت جهان به بیماری صرع مبتلا هستند؛ از این بیماران حدود 30 درصد به صرع مقاوم به درمان مبتلاند که با وجود درمان‌های دارویی موجود حملات تشنجی آنها قابل کنترل نیست. یکی از راه‌های درمانی موجود برای بیماران مبتلا به صرع مقاوم، جراحی است. در بعضی از این بیماران با استفاده از ثبت امواج مغزی از روی پوست سر (EEG) و به‌طور همزمان ضبط ویدئویی حملات تشنجی که به آن بررسی طولانی‌مدت (Long Term Monitoring) گفته می‌شود کانون صرع شناسایی شده و توسط عمل جراحی از مغز بیمار خارج می‌شود، اما در بعضی بیماران با استفاده از این روش نمی‌توان کانون صرع را شناسایی کرد.

در این موارد، الکترودهای ثبت‌کننده امواج مغزی روی مناطقی از دو نیمکره مغز (Grid or Strip Electrode) یا در عمق بافت مغز (Depth Electrode) - که مشکوک به کانون اصلی صرع هستند - قرار داده شده و پس از بررسی دقیق کانون صرع شناسایی شده و طی عمل جراحی از مغز بیمار خارج می‌شود.

یکی از روش‌های دیگر استفاده از الکترودهای تحریکی در عمق مغز (Stimulation Electrode) برای مهار فعالیت تشنجی کانون صرع است که در این روش الکتروود با تحریک الکتریکی فعالیت سلول‌های ایجادکننده پتانسیل‌های تشنجی را مهار می‌کند، اما در روش دیگری که در بعضی بیماران می‌تواند باعث کنترل صرع شود به وسیله الکترودهای تحریکی عصب زوج 10 جمجمه‌ای (Vagus Nerve) به طور مکرر تحریک الکتریکی می‌شود.

مراکز پیشرو در درمان صرع در کشورهای کانادا، آلمان، آمریکا و انگلیس قرار دارند که بر اساس شرایط بالینی بیمار صرعی از درمان دارویی یا جراحی‌هایی که اشاره کردم برای کنترل تشنج بیماران استفاده می‌کنند.

سال گذشته که با ما صحبت می‌کردید به قدمت 80 ساله درمان بیماری صرع و استفاده 25 - 20 ساله از روش‌های مدرن آن اشاره کردید؛ اما چرا با توجه به آمار نسبتاً بالای بیماران مصروع، این درمان اینقدر دیر به جامعه ما ارائه شده است؟

درمان صرع قدمت چند هزار ساله دارد، اما از حدود يك قرن پیش با جایگزینی طب نوین پزشکی شکل درمان متفاوت شد. گرچه درمان دارویی نوین در چند دهه اخیر با تاخیر چند ساله همواره در کشور ما وجود داشته، اما استفاده از روش‌های جراحی تنها چند سالی است که به‌صورت محدود در چند مرکز در ایران انجام می‌شود. دلیل اصلی تاخیر در ارائه درمان‌های نوین به بیماران صرعی در کشور ما نبود مراکز فوق تخصصی صرع به تعداد کافی است.

در این مراکز تیم‌های پزشکی شامل متخصص صرع‌شناسی، جراح مغز و اعصاب با فوق تخصص جراحی صرع، روانپزشک، متخصص بازتوانی، رادیولوژیست و روان‌شناس بالینی به صورت اختصاصی به درمان بیماران مصروع می‌پردازند. با توجه به راه‌اندازی چند مرکز در کشور در سال‌های اخیر امید است تاخیر انجام‌شده در ادامه درمان‌های نوین به بیماران مصروع تا چند سال آینده جبران شود.

سال گذشته اظهار امیدواری کرده بودید که امسال و سال آینده روی بیماری‌هایی مانند ام‌اس و دمانس (زوال عقل) - که به دلیل بالاتر رفتن میانگین سن ایرانی‌ها بیشتر شده - کار کنید. آیا در این خصوص تلاش‌هایتان را آغاز کرده‌اید؟

در حال حاضر برای مراکز تخصصی - درمانی بیماری ام‌اس در حال برنامه‌ریزی هستیم. اما خوشبختانه برای درمان بیماری دمانس (زوال عقل) با همکاری متخصصان ایرانی دوره‌دیده در مراکز معتبر جهانی مراحل اولیه تأسیس یک کلینیک حافظه انجام شده است. این مرکز به صورت آزمایشی در حال درمان و تحقیق روی تعدادی بیمار منتخب از انواع طیف بیماری‌های همراه با دمانس است. پس از اطمینان از استاندارد بودن تمام درمان‌های ارائه‌شده در این مرکز، جهت ارائه درمان به سایر بیماران اطلاع‌رسانی خواهد شد.

با امکان کاشت الکتروود در مغز بیماران مصروع آیا درمان صرع در ایران به سطح مراکز درمانی اروپایی و آمریکایی رسیده است؟

در عمل جراحی هفته گذشته گام موثری جهت پرکردن خلأ موجود بین درمان بیماران در ایران و سایر مراکز درمانی اروپایی و آمریکایی برداشته شد. این اقدام از این جهت حائز اهمیت است که قسمت اعظم تکنولوژی به کار گرفته‌شده در این روش توسط مهندسان جوان ایرانی طراحی شده بود. البته برای رسیدن به سطح مراکز معتبر جهانی نیاز به انجام تکنیک‌های دیگری نظیر کاشت الکتروودهای عمقی مغز و تحریکی هستیم. طبق برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده تا پایان سال 92 تکنیک کاشت الکتروودهای عمقی مغز را هم در کشورمان انجام خواهیم داد. برآورد شخصی اینجانب با توجه به نیاز مبرم به آموزش نیروهای فوق‌تخصصی جوان و فراهم کردن تکنولوژی مدرن این است که طی فاصله زمانی 10 - 7 سال آینده می‌توانیم مراکزی در کشور داشته باشیم که همسطح با مراکز پیشرفته جهان به درمان بیماران مصروع بپردازد.

آیا آمار و ارقامی از مصروعینی که باید تحت این عمل جراحی قرار گیرند، وجود دارد؟

طبق آخرین اطلاع، آمار رسمی از تعداد بیماران صرعی در ایران وجود ندارد، اما با توجه به آمارهای بین‌المللی تعداد بیماران مبتلا به صرع مقاوم به درمان را بین 300 - 200 هزار نفر در کل کشور پیش‌بینی می‌کنم که از این تعداد بین 30 - 10 درصد می‌توانند از عمل جراحی صرع سود ببرند.

پیش‌بینی می‌کنید در ماه یا در سال چند نفر در ایران تحت این عمل جراحی قرار گیرند؟

در مراکزی که با آنها همکاری می‌کنم (بیمارستان خاتم‌الانبیا تهران و رضوی مشهد) در حال حاضر سالانه حدود 30 تا 50 بیمار تحت عمل جراحی قرار می‌گیرند که امیدوارم با آموزش نیروهای متخصص، تعداد بیماران تحت درمان افزایش قابل ملاحظه‌ای در سال‌های آینده داشته باشد. البته در سایر مراکز درمانی در تهران، اصفهان و شیراز عمل جراحی صرع به‌طور پراکنده انجام می‌شود که من از آنها بی‌اطلاع هستم.

تلاش محققان برای کاهش آسیب‌های مغزی ادامه دارد

کاشت الکتروود در مغز برای درمان بیماران صرعی، ایجاد آزمایشگاه‌های مجهز برای بیماری‌های صعب‌العلاج و طرح مقابله با «؛نوروتروما» یا «؛ضربات سر و نخاع» از جمله طرح‌هایی هستند که قرار بود در مراکز تحقیقاتی - درمانی شفا و رضوی مشهد انجام شود.

طرح‌هایی که به نظر می‌رسد تاکنون پیشرفت خوبی داشته‌اند.

به گفته پروفسور گرچی، کاشت الکتروود در درمان بیماری صرع در دو بیمار، هفته گذشته در بیمارستان رضوی مشهد با موفقیت انجام شد. آزمایشگاه تحقیقاتی بررسی درمان‌های نوین صرع در قالب مرکز تحقیقات علوم اعصاب شفا در بیمارستان خاتم‌الانبیا تهران، حدود یک‌سال و نیم است به فعالیت مشغول است که نتایج این تحقیقات در بالغ بر 15 مقاله علمی در نشریات بسیار معتبر ISI جهانی به چاپ رسیده است.

پروفسور گرچی در ارتباط با طرح نوروتروما نیز می‌گوید: کنگره‌ای با همین عنوان در آبان 90 با همکاری انجمن نوروترومای اروپا، آمریکای شمالی و همچنین چند سازمان خصوصی در اروپا و آمریکا و با حضور بیش از 30 متخصص خارجی با هدف ارتقای سطح آگاهی گروه‌های مرتبط با این موضوع در بیمارستان رضوی انجام شد.

همچنین کنگره ایمنی جاده‌ای با هدف کاهش تصادفات و مرگ و میر جاده‌ای و ضربات سر و نخاع در اسفند سال گذشته با همکاری

سازمان بهداشت جهانی (WHO) و تمامی گروه‌های مرتبط با این موضوع برگزار شد و امسال دومین کنگره بین‌المللی ایمنی جاده‌ای با حضور ده‌ها متخصص از سراسر جهان و همکاری تنگاتنگ با پلیس راه کشور برگزار خواهد شد.

ضمن آن‌که در ارتباط با این طرح در حال رایزنی مستمر با سازمان‌های بین‌المللی بخصوص سازمان بهداشت جهانی برای اجرای طرح‌های مشترک بین‌المللی در سال 92 در ایران هستیم.

همچنین در دو سال گذشته فعالیت‌های آموزشی این مرکز در زمینه پیشگیری از ضربات صرع و نخاع در قالب پوستر، مقاله، مصاحبه و اطلاعیه در جراید عمومی در اختیار عموم جامعه قرار گرفته شده است. در خصوص همین طرح، کتابی با عنوان «مسیر آرام» بزودی به چاپ خواهد رسید.

بهاره صفوی - گروه دانش